

Izlazi početkom i polovicom svakoga mjeseca. Cijena joj na godinu za našu državu 1 fr. a. vr. a za inepokrajine 1 fr. 25 novčićah i šalju se, kao i rukopisi, plaćenom poštarinom uredništvu.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

NAMIENJENA PUČKOJ POUČI, ZANIMANJE I GOSPODARSTVU.

Oglase nvršujué uz običnu cijenu, bez imenih dopisah neprima, a rukopisah nevrća „Uredništvo Vile“, koje se nalazi pod naslovom: Lipova: z. p. Magyar - Bolly; županija Baranja.

Narodna priča.

Bog i Petar putovaše
Po liepome bielom svijetu,
Pa dojdoše k niekom kmetu
Koj se „Hanzo Müller“ zvaše:
Čini nam se od imena
Bješe Niemac od koljena.

„Božja pomoć gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži,
Hvalit ćemo na tvom daru.“
Niemac muči i nesbori,
Već jih čorbom mam podvori.

Putnici se nahraniše
Kod tog kmeta baš do sita;
„Šta smo dužni? Bog upita,
Dug nam kaži ma i više.“
Niemac vikne: daj mi kesu
Punu novca, pa ajd k biesu!

Bog i Petar putovaše
Po liepome bielom svijetu,
Pa dojdoše k niekom kmetu,
Što se „Marko Rossi“ zvaše:
Čini nam se od imena
Bješe Latin od koljena.

„Božja pomoć gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži,
Hvalit ćemo na tvom daru.“
Latin rekne: grata mente!
Dade sira i polente.

Putnici se nahraniše
Kod Latina gostovita:
„Šta smo dužni? Bog upita,
Dug nam kaži, ma i više.“
Taj nećeka druge dobe:
Daj mi, reče, štacun robe.

Bog i Petar putovaše
Po liepome bielom svijetu,
Pa dojdoše k niekom kmetu,
Što se „Ördög István“ zvaše!
Čini nam se od imena
Bješe Magjar od koljena.

„Božja pomoć gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži,
Uvalit ćemo na tvom daru.“
Magjar vikne: „Tešék barátom!
Dajué mjerom obilatom.

Putnici se nahraniše
Kod magjara ponosita;
„Šta smo dužni? Bog upita,
Dug nam kaži, ma i više.
Magjar vikne: daj mi žita
Da mi bude hljeb i pita!

Bog i Petar putovaše
Po liepome bielom svijetu,
Pa dojdoše k niekom kmetu
Što se „Matjaš Vetar“ zvaše.
Čini nam se od imena
Bje Slovenac od koljena.

„Božja pomoć gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži:
Hvalit ćemo na tvom daru.“
A Slovenac klicet otvori,
Vinom, pitom nje podvori.

Putnici se nahraniše
Kod Slovenca darovita:
Šta smo dužni? Bog upita,
Dug nam kaži ma i više;
Al Slovenac, duša čista,
Odgovori: Braćo ništa!

Od to doba, znajte, ima
Niemac kesu svagda punu,
Latin robe u štacunu,

Holi Magjar s hambarima
Žita puna sva dvorišta;
A Slovenac — nema ništa.

JAKOV REŠETAR.

Ljepote djevojke nekad a sad.

Pitaju: jesu li nam djevojke sada liepe ko nekada?
Kad čujem to sumnjivo pitanje o naših djevojakah, srce mi se uzmuti i počme se u meni hrvati bojaz s ljutitostju. Bojaz me obuzima, da nebude kakogod ma i jedna čestica istina u toj sumnji, jer mi onda propada nada u veselu budućnost miloga naroda. S bojazni se uzbudi razjarenost jer tko miluje svoj rod, taj netrpi, da se i jedna sienka zaustavi nad glavom miljenicah narodnjih, u kojih je narodu vrela svih vrlihah, kojimi želi, da bude njegov rod odlikovan, vrhu svih inih narodah.

Al što da činim?

Treba da i ono preslušam što se neugodno propovieda o mojem rodu.

Bj dali je čudna ta ljubav! Kadra je preslušati, da nam je rod siromašan, da nam je rod preziran, da nam je rod pogažen, lišen svih častih i dostojanstvah! Al kad joj stanu pripoviedati, da joj rod ostavio stazu čudorednosti, i da se nasuko za vodjama, bljujućimi nevjerstvo, onda joj se krv uzruja u svih žilah, onda ju strpljivost ostavi, jerbo se drugo sve može naknadit, al kad se um i srce okužilo, onda se

otvorio jaz, u kom će i duša i ticlo propasti, pak će se cio narod iz knjige živih izbrisati;

Ovakva se čuvstva izmjenivalu u meni, kad mi se postavilo gori navedeno pitanje.

Pa mi je prva bila misao: tko bi smio, da i sjenku sumnje baci na naše djevojke, u koje je položena sva budućnost našega naroda? Al mi druga misao dodje na um: da je i onda potrebno preslušati što se govori o naših ljubljenuicah kad bi se sve i slagalo sa potvorami. Barem je otvorena prigoda da se pred svietom opravdaju.

Mora biti, da čujemo čim bi znali krasno lice naših djevojakah nagrditi?

Izadjite dakle na mejdan vi, koji ste pripravnii na osvadjanje, da vidimo šta je sposobna nenavidnost naći u naših krasoticah što bi grdilo njihovo milo obličje?

Na što izadjje jedan i reče: Bog mi je, duša mi je, da me negoni mržnja, al što sam iskusio istini za ljubav, moram da očitujem. Ja sam, veli, vaše djevojke pozornim okom pratio u radu i u zabavi, i to sam uvidio, da uporabljaju prvo sve one psovke i kletve, koje su prije žene najgrdnijega jezika izustjivale. Koje nisu posjedovale ljubavi ni za muža, ni za svoju djecu. Te su sve bezsviestno i nemilosrdno svemu, što je

zlo, pridavale. Drugo neima psovke i bogogrđa u ustih Slavjana neznabožna ohola i pijava, koje naše lepotece nebi preko svojega jezika premetavale, i to kako po selih, tako i po varoših. — A toga nitko neće tajiti, da su ovakva usta gnjiloća, koja razastire smrad, od koga svaki odkreće nosnice.

Bi li moguće jošter bilo, da uho, slušajuće ovakve grdne rieči, nepovuče oko za sobom i odkrene se od onakva stvora, u kom se začima glas, na kom se smučivaju angjeli u nebu i dobri ljudi na zemlji? Nisu li gadne takve djevojke, na koje oko negleda i na kojih se glas uho neotvara rado?

Drugi nadoda, da i onaj oblik omili čovjeku, koj nije sagradjen po uzoru ljepote, ako se ponjem razlieva stidljivost. A slavjanske djevojke su ovo svojstvo malne sasvim izgubile. Po selih svetkom prate se od mijane do mijano s mladići, vinom razgrijanimi.

A noću na ulicah i preko polnoći ne da pjevaju, već tatariču pjesme, od kojih bi se i njihovo okorjelo lice obdan zasramilo. Kad žensko čeljade prestupi prag čednosti, onda se pogazi ljepota. Svako sreće koje nije još zatupljeno zločinom, mora da se ogadi, kad mu oko padne na žensko čeljade, koje je izgubilo stid. Neznam bi li se našao čovjek, koj bi smio tvrditi, da bi nečedno čeljade moglo biti liepo?

(Sledi.)

Mohač, 1526.

(Nastavak.)

V.

STRAHOTE TURSKOGA HARAŠTVA.

Pobjedilac Sulejman, usuprot sveudiljnoj kiši, vršio je po turskom običaju pobjedonosne obrede.

Poslje proslave obredah sazove bojno vieće i izviče put u Budim; jer čuje, da se Sapolja brojnom vojskom napried žuri, da ga dočeka i udari na njega. Krom toga znao je, da mu od Drave za ledjima Frangepan ide zasjedom, te padši medju dvie vatre, da će izgubiti dobivenu slavu. *Te pustolovi vieća juriše što jače predloženu zaključku.**

1. rujna pokrili su Turci kršćanske padše junake.

Beg Mihaljogli sa svojimi družici roptao je Turkom, da harače, ubijaju, pliene i gule stanovništvo nesretna Mohača i daleke mu okolice. I tim se odpočela bezdušja strahota, kakove oko čovječije još vidilo nije! Tim se punila gorka čaša grozovite smrti, kojoj je uokoli sviet podleći morao!

Ne čovječiji već vražji izum biahu muke, što ih je od Turakah trpilo nesretno kršćanstvo.

Sgrozit se je jadnomu sreću kad čita poviestne listove strahote i užasi.

„Ko poplava,**) haračila je svuda po okolici ta strašna svojta ljudi, ubijajuć paleć i pustošuć sve što je našla u putu do Pečuha, preko Šomogje i Stolnabiograda tja do austrijskih granicah, u daljini duga dva dana hoda. Neima pera da opiše štete i strahote, što ih počiniše ti nesmiljeni razbojnici. Mučili su, parali i ubijali muževе i žene. Dizali ih žive na bridka kopja i mačeve. Zapljenjivali su monašad i vulki u robje, da vojuje kašnje kao bi-esni janičari prot vlastitaj domovini. Strah i trepet očekivala je jedna vremenom od njih. Stanovništvo je digom bježalo pred turskom okrutnosti u gorske špilje, bogaze i dumaće. Plemići, gospoda i gradjani ostavljali su gradove, varoši, domove i dvorove svoje, te su utječište tražili preko medje tužne ugarske domovine svoje.

Samo preste, neštićeno seljaštvo ostalo je doma za što oštrij nož turski.

„*Matere su djecu sisajuć s dvajajuć bacale u vodu, a odrasliju, da joj nečuju jauka zakapale u jame. Da nečuju vapaja rodjene svoje djece bježale su od takovih jamah, a djeca se tušila.***)*

*) Jászay.

**) veli Jászay.

***) Brodarić.

Strašno je bilo slušati, dje su dječica obricala materi, da neće plakati, samo da je neukapa. Vriskala su iza glasa: *neukapaj nas, mila majko! A kraj putah jaukale su s dvojeće matere: joj nam i porodu našemu, u zlo li se vrijeme rodimo na sviet!**

U Pečuhu su Turci spalili sve do grada i stolne crkve*); a stanovnike u njem našaste sasjekli na vašariću. Kanonici su gledali da oslobode pliena crkvene dragocienosti, te su potekli šnjimi zapadnom pečuvskom cestom; nu u putu ih susretne bjeGUNAC palatin sa svojom pratnjom, te jim otme i dragocienosti i kaptolski pečat, kuneć ih i obezčasujuć; a oni gledahu plačući oteto izraclsko blago! Isto tako prošli su i fratri u Bati. Kaptolci pako stolnobiogradske i budimski sretno su obranili i oslobodili dragocienosti svojih crkvah.

Dok je Turčin po svih stranah robio i sviet mrcvario, dok je mučeni sviet grozno jaukao i sdvajao, dotle je Sulejman u svom taboru i čadoru (u nedilju, 2. rujna) u priznanstvo hrabrosti dielio vodjam i junakom svoje vojske darove i kolajne odlikah.

Ibrahim paša pako, komu bje naloženo da sahrani mrtve, slagao ih ukočene na hrpu, spoodsieco jim glave, stovario u dvie hrpe i zagrnio zemljom.

3. rujna upalili su Turci Mohač i svom vojskom krenuli put Budima.

Drugi dan poslje bitke (30. kol.) ostavila je kraljica Budim, te u pratnji papina poslanika Burgia, Tome Salaházija, Alekse Turzova i Ivana Bornemise pobjegla u Požun, uzam sa sobom sve dvorske dragocienosti.

Gradjani ugarski, videći crnu nesreću domovine, onda su istom mislili na slobodu, kad se Sulejman približavao Tolni.

Spomenarske osobitosti Bele 4-ga od g. 1244, i pismo podpečaćeno zlatnom vrpcom postavili su zmožnici Budimgrada u sigurno, tajno, mjesto.**)

Kosti sv. Ivana Milostinjarca preneli su u Požun. Ključe prazna Budimgrada odneli su Sulejmanu u Földvár.

Sulejman je 11. rujna (utorak) dopro s vojskom do budimskog predbricžja (promontorija) i tuder ju odmorio. Sám pako u pratnji Ibrahim-paše odjašio je u Budim, dje mu se na milost i nemilost predala posada od 50 staracah!

Sva je varoš bila pusta ko nekoč Jeruzolim iza u sužanstvo odvedena puka. Izim tih 50 staracah kukavacah nebi u njoj ni žive duše.

Sulejmanova arca kosnula se jako divota i položaj grada i varoša, te se domišljao i premišljao: eda li bi ga spalio ili ne?

„*Varoš spali,* rekoše mu savjetnici, *na uspomenu narodom vilajeta da je sultan tuj bio, nu grada nemoj, jer je kraljeva pri estolnica.***)*

Nu Sulejman nehtjede ni varoši da spali i obrati u prah te slugam ognjonoscem zabrani svaki užig i palež rada. Al, žalosti, dok je sultan krasotu budimske okolice motrio, 300 Turakah eno zapali slavni Budim, te obrnu u pepeo varoš, veliku crkvu i izbornu pismobranu; dočim oprosti kraljevgradu, zvjerinjaku i konjušnicam (štalam.)

Dok je Budim gorio, zabavljao se Sulejman. A zatim se Turci zaredali, te oplienili i orobili i grad i varoš. Taborske priprave, preostale topove, bakrene spomenike: Herkula, Diane i Apola, te zlatne kuglje s gradskog krova skupili, na ladje snieli i poslali u Biograd.

Grozno i užasno biaše gledati kako gori Budim. Nebosižni, bi reć, plamen obuhvatio proždrljiv sve sgrade njegove!

Sa razvalinah njihovih, gledajuć Sapolja poslje dva mjeseca. zajauknu: „*Dvovaroši, Budapešto, nekoč sjajna i slavna, ko li si mi tužna! Tvojih nekoč liepih, a sad srušenih kućah, visoki dimnjaci, dje su? Vire kao niemi svjedoci, desivših se strašnih sgodah!**

Po ulicah svuda leže lješine Kršćanah, da srcem Gjuro Doža mal nepuko stuge. *Ono mu se okamenilo i protilo suze.***)*

14 danah biaše sultan u Budimu. Zatoga je poslao dvie razbojničke čete da robe; jednu k Ostrogonu, drugu k Balatonu (Blatskomu jezeru.) Sve kraj cestah i putevah ležae gradove, varoši i sela opljačkali su i spalili Turci. Siromaške stanovnike il su

*) Vele naopako: da je bila turska konjušnica, ko i zagrebačka nekoč ***) I Ferdinand I. g. 1528 priznaje to, veleći: jda su sakrili povlastice spomenike, odnosće se na javnu slobodu.

****) Jászay.

****) Jászay.

okivali u negve (bukagije,) il sjekli i dizali na mačevce. Nu jačih mjestah nisu se usudili napadati, jer su bili il suzbijeni; il potučeni. Tako je Matija Nagy obranio svoj grad, a Paloščani Visegrad sa seljaci koji su se stekli tamo na obranu. Ostali su neoskvrnuti Komoran, Tata i Stolnibiograd.

(Slodi.)

Pjevaio sam . . .

„Na čast caru sve carevo blago,
Nije blago ni srebro ni zlato
Već je blago što je srcu drago!“
Mar. pjesma.

Pjevaio sam, srce mi je htilo,
Ono lake pjesme izvodilo,
A sve s tebe divotanče moje
I s plamena trojih bajorijuh!
Te kada me milokrvo glanu
Oni časak čudno me razdrago.
Te razdragan u milina kliknuh:
Na čast caru sve carevo blago!

Nek se vas sviet u bogastvu pruža,
Nek rahatluk svakoj duši gove,
Nek se blago na gomilah lije,
Tko je za boj neka bojak bije, —
Nek sve živi blagom obasuto,
Ja opeta izkreno vam kažem.
Nije blago, ni srebro, ni zlato!

Nije borme, a nije ni bilo,
Je li sejo? moja divna „Vilo!“
Pitaj ružu u svom djulistanu
I slavulja u malom trnjaku,
Il sunašce u plavome zraku, —
Oni će ti reći moja snago,
Ni je blago ni srebro ni zlato
Već je blago što je srcu drago!

Vladan Stefanović.

Rieč roditeljem.

Čudim se što nam „Vila“ ima malo preplatnika. A koji je tomu uzrok? Možda narod nerado čita naše knjige, ili mu je mnogo na godinu platiti 100 novčićah, ili mu se možda kakva druga guja oko srca vije? Tu se žalibože iztiče ono prvo. Naći ćeš u naših boljara svakovrstnih knjigah, samo ne u našem jeziku.

Nu prostijem je narodu sasvim druga bolest: duševni zaostatak. I tako se naravno nemože „Vila“ visoko penjati poput drugih listova. Da narod dodje do podpune samosvijesti, da spozna svoj krasni jezik, da oblubi svoje knjige, treba mu dobrili školah, jer je škola poluga svakoga napredka, i dje škole odgovaraju svojoj svrsi, tu se za par godina pohazuje liep napredak. Da pako to stoji naj više do roditeljah znamo, jer ako roditelji negledaju za duševnom hranom svoje djece, onda su nam ozaludne i najbolje škole! — Nidje nijedno dieće za školu sposobno nebi smjelo da školu zanemari; al baš u tom grmu zec leži. Naši roditelji, osobito po selih, malo haju: hoće li jim sin, ili keči znat u knjigu, il stogod o sv. vjeri. Djecu upotrebljaju kod kuće za posao. — a škola jim deveta briga! Teško je doduše kad nadodju poslovi ostaviti kuću samu, il dje ima nejači, nosit ju sa sobom na polje, il dje ima blaga, ostavit ga sama i. t. d. — Al što ćemo? Bolje je ma kako kuburiti, nego da nam djeca zlatno vrijeme izgube, — pa na posljedku šnje da ništa nebude.

Neki našinci obično vele: Ta ni moj djeda ni otac nisu znali čitati, a neznam ni ja, pa opet dobro. A zašto da mi uči sin? Ta neće on biti nikakvi pisar, ni fiškal; za njega je motika. A vele i ovo: i naši su stari ovakvi bili kakvi smo mi, pa su svega dosta imali. Jest al kad su naši stari bili, onda je i drugo vrijeme bilo; a gle danas! Drugi opet vele: ako imamo njemačke ili magjarske škole nemoramo mi zato biti Niemci ili Magjari. Al da nam takve škole nemiriše, pokazala nam je kobna 48 godina. Zato tajmo svoje knjige; drži svaki gazda, koji imaš škulara kakve

novine, eto n. p. jevtinu našu „Vilu“ pa kad ti sinčić ili kćerka iz škole dodje nek ti čita, šta je nova i poučna u svietu. Tako bi trebalo da svi rade, pa i oni, koji nemaju djece, i tada bi, „Vila“ mogla čestitati sreću rodu našem, al inače ne. Rad bih, braćo da primite ovo par rieči k srcu jer je zbilja skrajnje vrijeme, da na bolje krenemo. Da, pogledajmo samo Niemce, Talijane, Franceze i druge narode, dje su ti od nas! Mi bi trebali da postostručimo korake da jim se samo približimo, a kamo li da je dostignemo. Znam dobro, da svaki roditelj svojoj djeci najveće dobro želi, a ta će se želja, samo onda izpuniti, ako nam omile škole.*

Crnko.

Viestnik.

— „Srbadija,“ družtvo mladih rodoljuba u bečkoj univerzi, izdalo je veliku, krasnu sliku ustaških vojvoda u Hercegovini i Bosni. Na slici je Luko Petković, Mišo Ljubibratić, Bogdan Zimonić, Milovan Bošković, Peško Pavlović, Lazar Sošica, Melentije Perović, Petar (Pecija) Petrović — i, Stojan Kovačević dobro pogodjen. Može se dobiti za 1 fr. 20 urč. u BEČU, (Administration der „Srbadija“ WIEN, VIII. Piaristengasse, Nro 49.)

— Književna viest. — Izašla je III. svezka „SRPSKE ZORE“ zabavno-poučnog lista s ilustracijami, il donela je: — Čiča Tima. Pripoviedka od Gjuro Jakšića, (sa slikom). — Seoska namiguša (Pripoviedka po Pridr. Spiolhagenu). — Kletva Kosova. (Pjesma Pavla I. Markovića). — Za slobodu — Pjesma (po Petofiju). — Slepčeva osveta. (Pripoviedka po njemačkom od B. M.) — Crngorci (sa slikom). — Dva svjedoka (sa slikami). „Aja Sofija“ i „Jedrene“ Švajcarsko stado, (sa slikom). — Preko pustinje Zahare. — Sumo u Srbiji, (od P. Kavizta). — Sa slikami, „Crni Vrh“ i „Banja.“ — Putne crte o Bosni. — Plien pop Žarkovo čete, (sa slikom). — Pretres knjigah. — Pregledue bilježke. — Rebus. — Konjički skok. — Anagram. — Riešenje zagonetke u II. svezci. — Prepiska uredništva. — S ovom svezkom su namirani oni predplatnici, koji su za četvrt godine predplatili, te se učitivo pozivaju, da svoju predplatu za II. četvrt što skorije obnove. — A tako isto se poziva i ostala p. n. publika, da se predplaćuje na „Srpsku Zoru,“ koja je izmirenjem I. četvrti pokazala, da ima sposobnosti za život, a umnoženom predptom će se služiti, da sve bolje svom pozivu il željam publike odgovara. — Već izašlo svezke mogu se još dobiti. — „Srpska Zora“ stoji na cielu godina 4 fl. 80 n, na po god. 2 fl. 40 n, a na tri mjeseca 1 fl. 20 n. Predplata se šalje pod nazlovom: Administration der „Srpska Zora“ III Gärtnergasse Nr. 24, in Wien.

— Gospodična Ivka Merkusova, koja je kao hercegovacka juakinja Miču Ljubibratića pratila u Linc, vratila se u Biograd, Biogradjani ju klikovnjem dočekali, a kod Požarevca i Smedereva Srbi radostno pozdravili. Rodila se na krasnom otoku Javi, u iztočnom arhipelu Indije, koj pripada Holandiji, a obično živi u Jeruzolimu. Ustaše su ju vrlo pošivali. Stasa je srednjega, 24 su joj godine, a po vladanju il pogledu vidiš na njoj pravu Amazonku.

— Lord Russel, englezki ministar predsjednik, poslao je 21 ožujka ustašom il opet 40 funtih sterlingah. A 10 ožujka pisao je starac Garibaldi g. Popoviću „da još neočajava, da neće Grčka, Albanija il ostale države, koje kidišu pod jarmom turskog jatagana, ustati, da smetnu sramotni il užasni jaram-Garibaldi dovikuju: Slava ponosnim pobjediocem!“

— „Vienac“ ima 1429 predplatnika, a izmed njih od mnogobrojnih Slavenah južne Ugareke samo 47. Bez „Vienca“ nebi snijela biti nijedna otmenija bunj-šok. kuća. Nu netuži nam se „Vjenec,“ kad il jevtinu „Vilu“ ledeno grije sunce rodoljublja bujevačko-šokačkoga!

— Na englezkih željeznica platilo je životom mjeseca srpnja, kolovoza il rujna pr. g. 331 čeljadi, a ranjeno 1574.

— U korist izgorele crkve sv. Ladislava vuči će se srćoke 30. pro. sinca t. g.

Gospodarstvo.

STROJEVI.

Stogod većma napredujemo u gospodarstvu il umnije obradjevamo svoje zemlje, to se većma spori svakovrstna radnja postajuća po čovjeka sve tečešnjom.

S jedne strane dakle, da se čovjeku posao olakša, a s druge da se posao brže il spratnije vrši. treće da proizvod što izvrtinijim

* Jer nam škole, osobito pučke, silno leže na srcu, to smo priobčili roditeljem na pobudu ovaj članak. Zalosino je edista kad škularčad nepolazi učionu. Al tko je tomu ponajprvo kriv? Nitko drugi van sam školski zapt il nastav. Pod Bachovim il šnerlingovim absolutizmom, a od Solferina do Sadove pod magličtinim provizorializmom pučke su škole bile il punije il naprednije. Zandari su po nalogu sudčevu uskakivali u škole, upisivali izostalu djecu il javljali sudčiji dotične gospodare il roditelje. Nje je sudčija pragonila, globila il mučila, a djeca se rivala preko školskoga praga. Danas, u tako zvano ustavno doba slobodoumja, tko si tare glavu nepolazkom djece? Kad ministru posvjete pane u godini kojput na pamet, opomene županiju, županija povuče za kiku školske nadzornike, ovi se oslone na sudce, sudac piše popu, pop se preupita s učiteljem ajde da damo relaciju (izkaz liece djece!) Lzak ode sudcu, on privuče k sudčiju gazdu il roditelja, a kad muketopnik uzdahne, sudac mu pun popularnosti dovikne: pop te je tvoj tužio, moram da te kaštignjem! Te tako se onaj pop, kojemu je na srcu dobrobit il duša povjerena si stada, onaj svećenik il apostol pučka, koga je glas više putah zahnan vapjujućeg u pustinji pastira, kad uzme pastirsku palicu da ređu prijerava svoje vjernike, omrazi s pukom, il doživi za rad il trud, znoj il muku, samo ruglo il gorčinu do životnih si dnevah.

UR.

bude, četvrto da se i manjkavost radnikah naknadi, — uvadjaju se strojevi u gospodarstvo. I to za kositbu i vršitbu, za kopanje i čišćenje zemljišta, za sisanje i brananje i siećenje sečke, za mrvljenje kukuruza i t. d.

Silne su još kod nas predsude, al će se lagano odstranjivati, ako gospoštije budu strojeve uvadjale, pa ih budu seljaci onde u poslu vidili, i ovako se o koristi strojevah osvjedočili. No da se taj rad prospješi, to bi kasine i njim podobne družine veoma blažen poso činile, ako bi slučajno predavanja nastavile, i seljake o strojevih ubavješćivale. Ljudi su u svačem ponajviše slični Tomi apoštolu te nevjeruju dotle, dok što rukom neopipaju. Dobro je ljude upozoravati na to: da je pri onom, čim se čovjek i dosad podučavo u radu, također i stroj. Jest, stroj je plug, ma je i drven; stroj su vile, grablje, dubač, (ašov) lopata, motika i t. d.

Samo bi trebalo, da oni, što strojeve prave i — nato računaju, da ima i malih gazdah; dakle da se strojevi i tako opravljaju da si ih i osrednji gazde mogu za svoju porabu i za manji novac nabaviti.

A štogod veći prostor zauzimaju strojevi, to vidnijim postaje da naši kovači i bravari moraju razprostraniti svoje nauke.

Nije mu dosta da u buduće samo umie brave a onaj da znade kola okovati, već valja ići u radionice dje se strojevi opravljaju, pa da se upoznađu sa strojevi ko satari sa satovi, i da gazdi bude na ruku u svakom selu kada mu se u stroju pokvari čest skovana. Salivene će i tako onda prodavati gvoždjari. A kako gazda dobije u ruke stroj, on će mu izučiti narav, pa će ga znati upravljati.

Donle pako biti će moguće oveće strojeve, kakvi su sijačice i mlatala, samo u društvu nabaviti, ako bi se više manjih gazdah u društvo sabralo. Svakako se strojevi u kratko izplate onomu, koj ih nabavi. Samo i kod njih treba da nevlada okrutnost zaludjena radnika, već umjetnost umna gospodara. Nehajnost i nepazljivost, može nenaknadivu štetu donieti i u čovjeku i u stroju.

Stari rodoljub.

CRNI „CLÄVNER“ (GROŽDJE).

Za mrzlije podneblje najbolja je vrst loze „Clävner“ (Klevner), sa svojimi raznim podvrstnim sivom i bielom vrstju.

Te vrsti dozriju rano. Plodne su i daju jako sladko vino, koje i u zločestih vremenih zadrži svoje prvenstvo.

Crni „Clävner“ je za sada kod niemacah najviše razprostranjen.

Pa se upotrebljuje osobito za crveno vino (šiljerac), a od nieko doba upotrebljava se često i za bielo.

Crni „Clävner“ uspijeva nabolje na zemlji ilovači ako nije mokra i čvrsta.

Kod sadjenja njegovoga mora se najviše gledati, da nebude na čvrstom već na popustnom i bogatom tlu sadjen; jer sa svojim nježnim korenjem traži samo u starovitom krugu hranu. Na vapnenom i pjeskovitom tlu raste prve godine veoma razkošno, podupiran izvrstnim i dobrim gnojem, inače popusti brzo, a loza ostari doskora.

Kakvoća njegovog vina mienja se po različitosti tla. Težka zemlja proizvadjaju najbolje, laki pako piesak najslabije vino. Isto tako se i crvena boja bledja prikazuje, čim je zemlja laglja na kojoj je „Clävner“ posadjen.

Jagode crnoga „Clävnera“ mogu se upotrebiti za crno i bielo vino, ako se kao cieti grozdovi prešaju (ciede, ožimaju) tako, da se najredji sok neomašćen prociedi. — Kod toga je ta korist, da je kod sljedećega prešanja vino tamnije omašćeno; jer se boja u manje tekućine porazdielit inade.

Ako je zato određeno zemljište dobro, to je sadjenje crnoga „Clävnera“ za priporuku; jer se crveno vino (šiljer) u velikoj množini na sjever izvaža.

NIKOLA VEŽIĆ,
gospodarski činovnik.

Svaštice.

— Svaki čovjek drugim načinom umire. Trumbetaš n. pr. izpuše zadnji dah. Čifut se seli u krilo Abrahamovo. Utrudjenik ide u ložište. Kosac u travu. Ljekara zubih neboli nijedan zub. Tka-

lac umire pri stanu. Stražaru bije sat s kampanile. Putnik se uvraća u dom. Uraru udara ura. Pijanca umara piće. Dječica se sele med angjele. Služinče uzima gospodar. Trgovac i najamnik računa. Pospanac oči sklapa, i. t. d.

— Kaži mi, sinko reče učitelj, učeniku, što je to: svu noć su igrala četvorica, i kad su igru dogotovili, sva četiri su igru dobili. Učenik se smišljao i neznao odgovoriti, a učitelj će otresito: četir se ciganina igrala (glasbovala,) a izplatili su ih poslje igre.

— Ljudevita 15-og pohodio jednoč neki francezki stožernik. Kralj bio dobre volje, pa rekao kardinalu: stožerniče! Vaši su mužki rodjaci svi pomrli od kapi; a kako Vam čitam s obraza i Vas će kap udariti! Gospodaru! odvrati stožernik, prošlo je vrijeme, kad su kralji bili i proroci!

Zagonetka.

U rodu sam sestre mužu;
On me liepo naški zove,
Promieni mu prvo slove,
Svi se ljudi na njeg tužu:
Kudgod bane, kvar počini
I čovjeku, i živini.

ODGONETKA ZAGONETKE u 7-om broju „Vile.“

Nitko pred njim nema spasa;
Sve mete u grob,
I pri slavlju dost užasa
Mnogim daje t o p.

Nemoćnomu uzrokuje
Već i sami hod, —
A ubog — svoj hljeb blaguje
Uz trud i uz p o t.*)

KRUNOSLAV.

Istu zagonetku su rešili još gg. Igor Vežić gimnazijalac u Varaždinu: Antun Matić i Samujlo Božić realci u Rakovcu.

*) Drugom riečju z n o j.

CIENA HRANE: na Bajskoj pijaci dne 29-og travnja 1876. (Uzima se po 190 kilogramma težini.) Čisto žito najbolje: 10 fri 90 novčica; srednje vrsti 10 fr. — nč. Napolica najb. 7 fr. 95 nč. sred. 7 fr. 70 nč. — Raž najb. 7 fr. 90 nč. sred. 7 fr. 70 nč. — Ječam najb. 5 fr. 80 nč. sred. 5 fr. 70 nč. — Zob najb. 9 fr. 10 nč. sred. 8 fr. 90 nč. — Kukuruz: 4 fr. 60 nč. — Proja 4 fr. 30 nč. — Grah 6 fr. 40 kr.

Visina vode dunavske 1-og svibnja 1876.

Budapešt: 3.41 M. nad 0 (ništicom) raste.

Požun: 3.46 M. „ „ opada.

Vrieme u Baji — promienljivo, inače suho.

Poruke uredničke:

Odlukom preuzv. g. pečuvškoga biskupa imenovan sam za dušobrižnika župe lipovačke, pa s toga molim najučtivije sva sl. uredništva, sve predplatnike i mitnike „Viline“, da mi dobrostivo pošiljaju listove, predplate i ine svoje rukopise u *Lipovu*; z. p. *Magyar-Bóly*; *čupanija Baranya*.

Blaž Modrošić, urednik.

Veleč. g. K. J. SANTOVA: primljenom predplatnom vrlo ste nas iznenadio listom, da nerazumiete ni sad „Vile“, koje nerazumiete s „Bunj. i Šok. Novinam“ ni prije. A ja Vam velju i dva i triputa: tko nas nerazumieš, uči jezik iz „Vile“, koja ti piše po slovnici i skladnji jugoslavonskoj; jer jezikom, tudjinstvom nakaznim, kakovim danas govori većina ugarskih Bunjevcah i Sokacah, ostat čemo ko i dosad čorbine čorbe čorba. Onaj crni bauk „panslavizam“, kojim izplivaste i Vi na površje, u nas je puka utopija, te nam ga podneću samo krivi proroci i dušmani naše dobrobiti. Žigosajte, žežite i palite nas: mi ljubimo ugarsku domovinu, al nada nju do Boga zabatajeni naš bunj-šokački narod. — Sl. „Sboru Duh. Ml.“ Zagreb: Zahvalnostju prinismo 2 f. 50 nč. — G. Š. Š. Tinjani (Istra) Ovako nemož, jer je slabo — a i zakasnilo.